

Dohoda mezi EU a sdružením zemí MERCOSUR

AGREEMENT BETWEEN EU AND MERCOSUR COUNTRIES

Evropská unie a země Mercosur (Argentina, Brazílie, Uruguay a Paraguay) uzavřely 29. 6. 2019 jednání o obchodních složkách dohody. To bylo v červenci 2020 doplněno uzavřením jednání o politické a kooperační složce dohody. Následně 6. 12. 2024 dosáhly EU a Mercosur politické dohody o vylepšené dohodě o partnerství mezi EU a Mercosurem. Tento článek shrnuje další prvky dohody EU-Mercosur vyplývající z jednání mezi březnem 2023 a prosincem 2024. Vyjednaný výsledek zlepšuje dohodu uzavřenou v roce 2019, zejména v oblasti udržitelného rozvoje včetně boje proti změně klimatu.

Mezi hlavní body patří (mimo jiné) novinky v respektování norem EU pro udržitelnost a pracovní produkci:

– O udržitelnosti a pracovních standardech:

- Dohoda posiluje standardy udržitelnosti prostřednictvím závazků v oblasti klimatu, odlesňování a ochrany životního prostředí. To činí Pařížskou dohodu zásadní a umožňuje její pozastavení, pokud ji některá strana odvolá nebo ji podkope. Dohoda zahrnuje vůbec první právní závazek zastavit odlesňování do roku 2030 s podporou EU zemím Mercosur při provádění nařízení EU o odlesňování. Podporuje udržitelné dodavatelské řetězce a obchod s produkty šetrnými k biologické rozmanitosti. Environmentální normy jsou v souladu s pravidly WTO pro opatření TBT a SPS a zajišťují, že předpisy jsou vědecky odůvodněné a nediskriminační.
- Pokud jde o práci, dohoda podporuje úmluvy Mezinárodní organizace práce (ILO), upřednostňuje boj proti dětské práci a zakazuje snižování pracovních norem za účelem podpory obchodu.

– O pesticidech a hnojivech – neexistuje žádná konkrétní zmínka o pesticidech nebo hnojivech a zveřejněné dokumenty výslovně nezmiňují konkrétní opatření týkající se pesticidů či hnojiv.

Časový harmonogram ratifikace dohody v první fázi zabere asi 6–8 měsíců, kdy by dohoda mohla být projednávána na úrovni Evropského parlamentu a Rady EU. Ty by tedy mohly dohodu začít projednávat nejdříve v červenci 2025. Rada EU musí přijmout dohodu kvalifikovanou většinou, Evropský parlament rozhoduje většinou prostou. Bude-li v některém z obou hlasování navrhovaná dohoda zamítnuta, proces následné ratifikace se zastaví.

I. Pařížská dohoda o změně klimatu jako základní prvek

Klíčovým prvkem nové dohody je zahrnutí Pařížské dohody jako základního prvku dohody EU-Mercosur. Umožní pozastavení dohody, pokud strana opustí Pařížskou dohodu a také pokud přestane být stranou „v dobré víře“, tj. podkopává Pařížskou dohodu zevnitř. Tento výsledek je v podstatě srovnatelný s dohodami mezi EU a Novým Zélandem nebo mezi EU a Spojeným královstvím a z dohody mezi EU a Mercosurem by se stala pouze třetí dohoda EU s takovou doložkou.

II. Nové závazky v oblasti obchodu a udržitelného rozvoje

Kapitola o obchodu a udržitelném rozvoji (TSD) dohody z roku 2019 již byla na stejné úrovni jako jiné dohody, jako jsou dohody s Japonskem, Kanadou a Chile.

Byla vyjednána nová příloha ke kapitole SBH, která bude mít stejnou právně závaznou povahu jako samotná kapitola SBH. Klíčovým prvkem přílohy jsou nové závazky týkající se odlesňování. Strany se zavazují, že od roku 2030 přijmou opatření k zastavení dalšího odlesňování. Je to poprvé, kdy se strany dohody, která je předmětem řešení sporů, individuálně právní závazek k zastavení odlesňování zavazují. Tyto závazky jsou proto závaznější než politická a kolektivní prohlášení, jako je SDG 15 nebo Glasgowská deklarace. Příloha také obsahuje další závazky týkající se:

- posílení postavení žen v oblasti obchodu,
- rozvoj udržitelných dodavatelských řetězců, včetně energetiky a zeleného přechodu,
- ustanovení na podporu obchodu s udržitelnými produkty a produkty pomáhajícími zachovat biologickou rozmanitost i živobyty původních obyvatel,
- opětovné potvrzení závazků Mezinárodní organizace práce s prioritou řešit dětskou práci během provádění dohody,
- spolupráce a závazky na podporu zemí Mercosuru při usnadňování provádění nařízení EU o odlesňování.

III. Harmonogram liberalizace tarifů

Auta • U aut se spalovacím motorem se nic nemění, protože plná liberalizace probíhá po dobu 15 let včetně dočasných kvót pro stávající dovozy s nižšími tarify. U elektrických vozidel je počáteční

přechodné období pro plnou, lineární liberalizaci (15 let) delší (ale pouze o 3 roky více), kompenzováno novým hlubším snížením při vstupu v platnost – z 35 na 25 % v první den, což bude okamžitě zlepšit konkurenceschopnost vývozu EU. U automobilů budou ochranná opatření podléhat poněkud pružnějšímu spouštěcímu mechanismu ve srovnání s jiným zbožím (stanovení újmy namísto „vážné újmy“). Klíčový prvek, že ochranná opatření mohou být aktivována, pokud má údajná újma přímou příčinnou souvislost s prudkým nárůstem dovozu, však zůstává nezměněn. Ochranná opatření lze uložit maximálně na 5 let namísto 4 let; pokud jde o nápravu, dohoda zajišťuje, že vývozy v průměru 3 roky před zavedením ochranného opatření budou nadále využívat preferenční sazby podle sazeb stanovených v dohodě.

Vepřové maso • Dodatečná kvóta 1 500 t byla udělena Paraguayi z důvodu jejího statusu vnitrozemské rozvojové země.

Bionafta • Paraguayi byla udělena dodatečná kvóta ve výši 50 tis. t z důvodu jejího statusu vnitrozemské rozvojové země.

Vývozní cla • Stejně jako v roce 2019 dohoda pro Argentinu, Uruguay a Paraguay zcela ruší nebo nuluje vývozní daně na všechny suroviny a průmyslové zboží. Snižuje také vývozní daně na zemědělské zboží (Argentina) nebo je odstraňuje (Uruguay, Paraguay a Brazílie). Co se týče průmyslového zboží, Brazílie vázala na nulu důležité suroviny potřebné pro diverzifikaci EU (nikl, měď, hliník, ocelářské suroviny, ocel, titan). U surovin, na které si Brazílie zachovala politický prostor pro uložení vývozních cel, získala EU preference ve výši alespoň 50 % na jakoukoli vývozní daň zavedenou Brazílií v budoucnu a strop ve výši maximálně 25 %.

Státní zakázky • Společnosti z EU již na trhu Mercosur působí a kapitola GP jim dále usnadní přístup. Kapitola GP bude první dohodou o vládních zakázkách, se kterou kterýkoli ze čtyř členských států Mercosuru vstoupil do významného globálního hráče, protože žádný z nich v současnosti není smluvní stranou Dohody WTO o vládních zakázkách. Strany uznávají přínos transparentního, konkurenčního a otevřeného nabídkového řízení k hospodářskému rozvoji. Řada ustanovení obsahuje tři základní principy: nediskriminaci, transparentnost a spravedlnost. Pokud jde o harmonogramy přístupu na trh, ve srovnání s rokem 2019 poskytla EU Brazílii určitou flexibilitu, ale výměnou za další podstatné pokrytí veřejných zakázek na nižší než federální úrovni; stejně jako Brazílie vyloučila EU také zdravotnictví. Pokud jde o Argentinu, EU souhlasila s menšími flexibilitami a oplatila několik výjimek ve zdravotnictví.

Práva duševního vlastnictví, včetně zeměpisných označení • Jednání o zeměpisných označeních (GI) byla uzavřena v roce 2023. Ambiciózní výsledek týkající se zeměpisných označení výrazně zlepšil situaci v Mercosuru pro výrobce potravin a nápojů se zeměpisným označením v EU. Více než 350 názvů se zeměpisným označením EU pro potraviny, víno a lihoviny bude chráněno na úrovni srovnatelné s úrovní EU v Mercosuru. Vzhledem k historickým a kulturním vazbám mezi našimi lidmi jsou výrobky chráněné zeměpisným označením EU oceňovány spotřebiteli v Mercosuru a jsou prodávány za prémiovou cenu 2–3× vyšší než u běžných výrobků. V textu o autorských právech byly provedeny drobné úpravy. Tyto změny zahrnují vypuštění dvou poznámek pod čarou, které obsahovaly definice, které by mohly být chápány jako v rozporu s podobnými pojmy používanými v mnohostranných dohodách o autorských právech (např. „dočasné“ a „fixace“). EU a Mercosur se rovněž dohodly, že některá práva udělená vysílacím organizacím budou nepovinná a budou podléhat reciprocitě.

Rebalanční mechanismus • V rámci nově zavedeného mechanismu rebalancování, pokud se strana domnívá, že opatření druhé strany ruší nebo podstatně zhoršuje její výhody vyplývající z dohody, může požádat porotu, aby o této otázce rozhodla. Pouze v případě, že porota potvrdí zrušení nebo podstatné poškození, může žalující strana přijmout opatření k vyrovnání.

Nový mechanismus vyvažování je úzce modelován na systému WTO pro stížnosti týkající se porušení předpisů. Mechanismus opětovného vyvažování nepodkopává právo stran na regulaci; Od žádné strany by se v rámci tohoto mechanismu nikdy nemohlo vyžadovat, aby svá opatření stáhla nebo pozměnila. Mechanismus opětovného vyrovnání se týká pouze obchodních účinků opatření, která stěžovatel při uzavření obchodu nemohl očekávat.

Revizní doložka • Nově zavedená doložka o přezkumu poskytne stranám možnost vyjednat změny prvků jejich zájmu. První přezkum proběhne 3 roky po vstupu dohody v platnost.

Protokol spolupráce • Protokol o spolupráci znovu zdůrazňuje závazek stran zapojit se do partnerství s cílem usnadnit provádění dohody mezi EU a Mercosurem. Pomůže stranám plně využít možností, které dohoda přináší, a řešit potenciální nepříznivé dopady na zranitelná hospodářská a průmyslová odvětví.

Z pohledu zemědělského sektoru představuje dohoda možné ohrožení některých oblastí společné zemědělské politiky EU. Nepochota některých signatářů dohody (odůvodňovaná často nemožností plnit adekvátní opatření, např. v oblasti ochrany rostlin a ochrany krajiny i dalších) vyhovět striktním požadavkům na pěstování, ochranu a zpracovávání zemědělských komodit, se kterými se producenti v EU musí s vynaložením značných nákladů vypořádat, rozhodně nebude argumentem, který přesvědčí i zatím její hlavní odpůrce, ke kterým se řadí Francie, Itálie, Polsko, Nizozemsko a patrně postupně i další země EU.

Čeští zemědělci a zpracovatelé jimi dodávaných surovin, mezi než se řadí i čeští pěstitelé cukrové řepy a výrobci cukru, si toto možné nebezpečí uvědomují a ústřední orgány státní správy před možnými riziky plynoucími z dohody pro české zemědělství varují. Rozhodující pro ratifikaci dohody bude období následujícího roku, maximálně roku a půl. Výsledek rozhodne o tom, zda členské státy najdou odvahu se postavit za své zemědělské sektory, nebo zda zvítězí automobilový průmysl, těžké strojírenství, chemický průmysl a zemědělství bude odsunuto na méně významnou kolej.

Článek vznikl za použití zdrojů z CEFS.

Josef Pojer, ČMCS